

HVA ER EØS-MIDLENE?

EØS-midlene er Norges bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Støtten skal også styrke forbindelsene og samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. EØS-midlene omfatter de landene som har svakere økonomier enn gjennomsnittet i EU.

EØS-programmene om folkehelse: Litauen

Helsetilstanden i Litauen

Litauen har hatt framgang på mange helseindikatorer de siste tiåra. Fra 1990 til 2017 har forventet levealder ved fødsel økt med 3,9 år for kvinner og 3,5 år for menn.

Litauen ligger høyt på statistikken for tidlig død på grunn av hjerte- og karsykdom, selv om tilfellene minker. De har den høyeste selvmordsraten i EU, noe som utgjør en alvorlig utfordring for den psykiske helsetjenesten. Alzheimers sykdom øker kraftig, mens det gledelige er at dødsulykker i trafikken har gått ned med over 65 prosent på ti år.

Litauen har den høyeste alkoholbruken av alle EU-landene (50 prosent over gjennomsnittet). Mer enn hver tredje mann rapporterer om jevnlig høyt alkoholinntak. Fedme har i snitt ikke økt, men øker blant de unge.

Programperioden 2014–2021

For Litauen er det satt av 15,0 mill. euro fra EØS-midlene til å arbeide med folkehelseprogrammet. I tillegg bidrar landet selv med 2,6 mill. euro. Hovedmålet er bedre forebygging og reduksjon av forskjellene i helse, og programmet skal støtte psykisk helsefremmende tiltak og forebygging med vekt på trivsel for barn og unge og familiene deres. Departementene for helse og for sikkerhet og arbeid er programpartnere og skal sørge for utvikling og implementering av programmet og bidra til tverrsektorielt samarbeid. Folkehelseinstituttet er norsk programpartner.

Det er satt av 3 mill. euro til fem predefinerte prosjekter:

1. Modeller for ungdomsvennlig helsetjeneste
2. Multidimensjonal familieterapi (MDFT)
3. Rådgivere i forebygging innen psykisk helse
4. Trening av deltakere i De utrolige årene
5. Tidlig hjemmebesøk til familier som venter barn

I tillegg blir det åpne utlysninger av prosjektmidler innen områdene barn og unge med atferdsproblemer, helsetjenester for ungdom og barnehage- og skolehelsetjeneste. Litauen ønsker norske partnere i disse prosjektene. Første utlysning kommer i april/mai 2020.

Mer informasjon

Søk på EØS-programmene om folkehelse på Folkehelseinstituttets hjemmeside fhi.no.

Litauen vil satse på psykisk helsefremmende tiltak og forebygging med vekt på trivsel for barn og unge og familiene deres.

Om Litauen

- Innbyggertall: 2,872 millioner (2016).
- Litauen har mottatt EØS-midler siden landet ble medlem av EU og EØS i 2004.
- Den litauiske helsestrategien 2014–2025 har som mål å ha en sunnere befolkning, med trygge oppvekstår, trygt voksenliv og redusert omfang av psykiske lidelser og selvmord innen 2025.
- Folkehelseutviklingsprogrammet 2016–2023 skal styrke psykisk helse og forebygge psykiske lidelser for individ, familie og samfunnet som helhet.
- Implementeringsplanen for psykisk helsestrategi og selvmordsforebygging for 2016–2020 legger vekt på tiltak og tverrsektorielt samarbeid som bidrar til å forbedre barn og unges utvikling, tilgjengelig og effektivt helsevesen, særlig innen psykisk helse. EØS-programmet for helse underbygger denne strategien.

EØS-midlene og programmene om folkehelse

Sammen for å redusere ulikheter i helse

Femten eksempler på helseprosjekter i ti europeiske land

Historikk

EØS-midlene har fulgt EØS-avtalen fra den trådte i kraft i 1994. Størrelsen har økt betydelig, og midlene omfatter nye land etter hvert som de har blitt medlemmer av EU. EØS-midlene finansieres av Island, Liechtenstein og Norge.

I begynnelsen ble støtten organisert i mindre prosjekter. Siden 2009 har støtten skjedd innenfor større programområder, eksempelvis folkehelse.

Målet med folkehelseprogrammene finansiert av EØS-midlene er å styrke forebygging og redusere ulikheter i helse i Europa.

Programavtaler med fem land

En programavtale klargjør hva det enkelte landet vil satse på innenfor et program. FHI har inngått samarbeid som programpartner i folkehelseprogrammene i fire land for perioden 2014–2021: Estland, Litauen, Romania og Tsjekia. I Romania er både Helsedirektoratet og FHI programpartnere. I tillegg er Helsedirektoratet programpartner for Polen.

Hva gjør en programpartner (DPP)?

Norske offentlige institusjoner og fagetater er med på å utforme nasjonale programmer og bidrar med kunnskap

og erfaring i gjennomføringen av EØS-midlene. Rollen kalles programpartner – Donor Programme Partner, forkortet DPP.

Vår rolle overfor mottakerlandene er å gi råd til programoperatørene i mottakerlandene under utviklingen av programmene og selve gjennomføringen.

I tillegg skal vi bidra til å bygge kapasitet gjennom utveksling av erfaring og kompetanse mellom norske samarbeidspartnere og partnere i mottakerlandene. Som DPP er det også vårt ansvar å varsle forvaltningskontoret i Brussel (Financial Mechanism Office, FMO) ved mistanke om misbruk av midler.

Prosjekter

EØS-midlene finansierer prosjekter der tiltakene for å utjevne helseulikheter er viktig. Mange prosjekter har bidratt til endringer som har effekt ut over prosjektperioden. Enkelte tiltak har bidratt til ny kunnskap til nytte i europeisk helseforskning og lagt grunnlag for kunnskapsbaserte beslutninger for å bedre helse-systemene og folkehelsearbeidet.

Prosjektene tildeles støtte fra åpne utlysninger under hvert program. Det er bare organisasjoner og virksomheter i mottakerlandet som kan søke om prosjektmidler, men norske bedrifter, forskere, kommuner, arbeidslivets parter og frivillige organisasjoner kan inngå samarbeid med partnere i mottakerlandene om å gjennomføre felles prosjekter.

Det vil bli kunngjort utlysninger til prosjektsamarbeid og andre bilaterale aktiviteter på landenes nettsider under www.eeagrants.org. Informasjon om utlysningene blir også lagt ut på fhi.no og på helsedirektoratet.no/eos-midlene. Ved å abonnere på Folkehelseinstituttets elektroniske nyhetsvarsel om internasjonalt arbeid vil du få e-postvarsel om utlysninger og andre nyheter.

Bilaterale fond

Eqne bilaterale fond kan finansiere seminarer og konferanser for å lette prosessen med å finne gode prosjektpartnere og hente ekspertråd underveis. De bilaterale fondene kan også brukes til å etablere nettverk eller til å styrke allerede etablerte samarbeidsrelasjoner. Dette inkluderer konferanser, seminarer, studieturer, utvekslinger med mer.